

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 21 febr. 1887, kl. 12 midd.

Laguskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om den s. k. indigenatsrättens upphäfvande.

Till Laguskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda Kammare af herr *P. Waldenström* afgifven motion (n:o 94), af följande lydelse:

»Det är ett högst egendomligt förhållande, att, medan alla Sveriges embets- och tjenstemän för öfrigt ega rättighet att söka befordran öfver hela riket, så äro presterna — med undantag för dem, som ega extra ansökningsrätt till regala pastorat — i detta afseende inestängda inom ett visst, bestämdt stift. Då detta, såsom mig synes, å ena sidan är en orättvisa mot presterna sjelfva, å andra sidan icke kan vara till något gagn för kyrkan — utan snarare tvärt om — så har jag ansett mig med allt skäl kunna föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa om indigenatsrättighetens upphörande.»

I § 3 mom. 1 af lagen angående tillsättning af presterliga tjenester den 26 Oktober 1883 stadgas: »Till presterlig tjenst njute prest befordringsrätt endast inom det stift, han tillhör, der icke han, efter ty i § 27 sägs, varder af församling i annat stift kallad till fjerde profpredikant eller eljest enligt denna lag eger vidsträcktare rätt eller ock sådan rätt är honom särskildt af Konungen meddelad.»

I det utlåtande (N:o 23), som af lagutskottet vid 1883 års riksdag afgafs i anledning af då väckta förslag om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjenster, meddelades följande öfversigt af förevarande ämnes behandling under närmast föregående tid:

»I skrifvelse den 14 Maj 1867 uttalade Riksdagen, med anledning af frågan om frihet för prestkandidater att vinna anställning och varda ordinarie i hvilket stift, de helst åstundade, och tillfälle till deras användande gåfves, den åsigt, att önskvärdt vore, det rättigheten att söka prestsysslor öfver hela riket kunde hvarje prest medgifvas, utan hänsyn till hvilket stift han tillhörde, hvadan Riksdagen anhöll, det täcktes Kongl. Maj:t taga detta ärende i nådigt öfvervägande och för Riksdagen framlägga förslag till de lagförändringar, som för upphäfvande af den s. k. jus indigenatus kunde af Riksdagens medverkan bero. Kyrkomötet, öfver denna Riksdagens hemställen hördt, fäste uti underdånig skrifvelse den 1 oktober 1868 uppmärksamheten derå, att det hvarken för presten eller församlingssvärderna kunde vara gagneligt, att för presterskapet i allmänhet utsigter öppnades till presterlig befordran inom ett allt för stort område, alldenstund derigenom utan tvifvel transportsökandet skulle blifva vida allmännare, än nu vore händelsen; att, då icke vore fråga om församlingarnas kallelserätt, utan om presternas ansökningsrätt, genom rättigheten att söka prestsysslor öfver hela riket fördelarne för presterskapet i sjelfva verket icke blefve större än för närvarande, enär vid hvarje lägenhet ansökningarne, om de blefve från hela riket tillåtna, skulle blifva i samma mån talrikare; att den viktiga kontinuiteten vid uppsigten från stiftstyrelsernas sida öfver prestens lära och lefverne skulle i väsentlig mån rubbas och i följd häraf samma styrelser komma att sakna den närmare personliga kännedom om presterskapet, hvilken, genom föreskriften att vid förslags upprättande afseende skall fästas å personernas nit och försigtighet i embetets handhavande, vore af så synnerlig vikt och betydelse; och slutligen att derigenom grunden för hela den närvarande stiftindelningen blefve rubbad och församlingarna möjligen kunde komma att till stor del betjenas af församlingssvärderna, hvilka vore främmande för de särskilda orternas egendomliga förhållanden; med afseende på hvilka olägenheter, de der icke syntes motvägas af några synnerliga fördelar, hvarken för församlingarna eller presterskapet, kyrkomötet förklarade sig icke kunna lemna sitt samtycke till upphäfvande af jus indigenatus, såvidt dermed afsåges medgifvande för hvarje prestman att söka prestsysslor öfver hela riket, hvar emot kyrkomötet biföll den af Riksdagen jemväl beslutade förändring i afseende å rätt för prestkandidater att erhålla anställning i hvilket stift de helst åstundade. Sedermera förordnade Kongl. Maj:t efter framställning af 1876 års Riksdag och med allmänna kyrkomötets samtycke, under den 4

november 1876, att hvad lag och särskilda författningar innehölle derom, att ej någon kunde vinna inträde i prestebetet inom annat stift, än der han vore född, skulle upphöra att vara gällande.»

Genom sistnämnda författning torde väl indigenatsrätten i detta ords egentliga bemärkelse få anses vara upphäfd. De skäl, 1868 års kyrkomöte anført för bibehållande af den derefter kvarstående inskränkning, som jemväl plägar benämnas indigenatsrätt, föranledde ock att någon väsentlig rubbning deruti ej skedde vid antagandet af 1883 års lag; och några synnerliga olägenheter deraf torde icke sedan dess hafva visat sig. Om i något enskildt fall verklig olägenhet skulle kunna följa af inskränkningen, kan Kongl. Maj:t, på derom gjord ansökning, medgifva öfverflyttning från ett stift till ett annat; och sådan tillåtelse har i åtskilliga fall efter vederbörande domkapitels hörande lemnats.

Utskottet får följaktligen hemställa,

att ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1887.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation:

af herr *Lilienberg* mot den af utskottet använda motivering.